

Valrà, V. Vallirana

VALVERALLA

Llogaret de l'Empordà, a la vora esq. del Fluvià, agre. al mun. de Ventalló, uns 20 k. al S. de Figueres.

PRON. *bl̥b̥ərə́ʎə*, a l'Armentera, Casac. 1920; *burbərə́ʎə*, 1954, a l'Armentera, J. Cor. (XXII, 140.2) i *Vulveralla* és també una de les formes que donen Botet (G.G.C. etc.) i el N.C.E.C., 1ª ed.; *b̥ərb̥ərə́ʎə* a Vilacolum i Viladamat (XXII, 133.18 i 149.18); l'inf. de Ventalló digué *bulbərə́ʎə* (XXXII, 143.23), però conversant deia també *b̥ərb̥ərə́ʎə* (145.5).

MENC. ANT. 1256: St. Vicens de *Vallveralla* (Botet, *BABL* IV, 509); 1316: *Valle Verayla* (Monsalv. XVIII, 79); 1317: *Valveralia* (Monsalv. l.c.; anàlogament *BABL* IV, 17); 1316: «---Saulto --- Ventileone --- *Valle Verayla*, *Pelacaliis*, *Garriga*» (Esp. Sagr. XVII, 308); 1362: par. Sti. Vincentii de *Valveralia* (*Llibre Verd*: Alsius, *Nom.* 228); 1563: *Valuorrala* (impres *Valhorralla*: Monsalv XI, 457); 1691: *Valvaralla* (Monsalv. XVIII, 77).

ETIM. Gens estudiada; amb raó rebutja *AlcM* la lleugera suggerència de Montoliu (*BDC*, II, 72), de relacionar-lo amb *Bellver* (*BELLUM VIDERE*): ni com afi s'hi veu nexa, ni es concebria un derivat en *-alla* d'un nom de tal sentit i origen; tampoc relacionat amb *Valvanera*, és clar, nom d'un santuari imitat del de la Rioja. És realment un problema. Hi ha dilema entre dues defensables.

A) Lligar-lo amb un NP *Volveradus*, de notable semblança, que trobem prou sovint en docs, nostres medievals, només o sobretot rossellonesos: 898: «in orto de *Volverado* archilevita --- in term. de villa *Torrillis* --- in *Salanca*» (col-le. Mor. III, 110; Abadal, *Eixalada*, 215); 946: *Volveradus* levita (Mor. VIII, 83); 1032: Petrus, dictus *Volverado* (Ponsich, *Et. Rouss.* II, 96); 1052: «fuit quondam, *Vulverad*» (Mor. XXV, 76); 1052: *Vuolveradus* canonge d'Elna (*Hist. Lgd.* v, 1521; col.l. Mor.; i Alart, *Cart. Rouss.* 66). Sembla ser un NP germànic, per més que en aquesta família la forma normal és *Wulfrad*, cpt. de dos membres freqüents: *WULF-* i *RAD* (Först. 1657), tanmateix sembla que la *-b-* interna es pot explicar per variants dialectals germàniques de *WULF* 'llop': a. al. ant. *wulba* 'lloba' (< *WULFJA* Först 1643); si bé potser hi ajudà en el nostre ambient romànic, una contaminació de *VOLVERE* i els seus derivats, antroponímics i altres: *Volvius* (Schulze, 281).

Per explicar a base d'aquest NP el NL *Valveralla* o *Vulveralla*, es podria potser pensar en algun derivat: cf. *Llampalles*, llogaret del Gironès, sobre el qual veg. l'art. (supra), on mostrem la possibilitat de l'etim. *lampadias*; anàlogament, ací un derivat *VOLVERADIAS, que passaria a *Volveraites, ultracorregit en *-alles*. O

partiríem d'un genitiu *VOLVERADI* amb tractament semiculte *Volverai, *-ra*, derivació femenina plural com nom de diverses partides > *Volveraites*, i ultracorregit *-alles*.

5 Complicat i ben rebuscat tot això; i l'escrúpol augmenta si pensem que els noms germànics en *WU-* donen *Go-* normalment en català (recordem *Golferics*, *Golfads* > *Gonfaus* etc.); caldria admetre que una influència de la família romànica *VOLVERE* havia facilitat la *Vo-* inicial (si bé en el fons no estem segurs que en les mencions baix-llatines del NP rossellonès la grafia *Vu-* o *Vo-* no signifiqui en realitat *Wu-* / *Wo-*).

B) No és gaire menys perfecta, i també certament colpadora la semblança amb un mot romànic, que no és hipotètic: *BURBALIA*, 'menuderia, cosetes mesclades, diverses' (*REW* 1400); no pas suposat pel lingüista, perquè el trobem en antiquíssims glossaris: «*burbalia*: intestina majora» (*CGL* V, 13.4), d'on segons M-L oc. mod. *bourbaio* 'encenalls', al qual Moll (supl. al *REW*) afegeix cat. dial. *burballa*, val. *borumballa*, id., i en el *DCECI*, 415, hi vaig afegir, fr. *bourbe*, *bourbotte*, i verbs *vourbeter* 'borbollar', Siena *borborare* 'mormolar, rondinar' (X *BULLARE*, *REW*, 1386), i cast. pop. *borrumbada*, *barrumbada*, «juerga desordenada, dicho jactancioso». Es tracta, doncs, d'un grup lexical antic i fecund en romànic, al qual encara hem d'afegir els nombrosos NLL francesos del grup de *Bourneraib*. Hi ha, doncs, ampla base lexical per postular, junt amb *Bourberain*, *borrumballa*, *BURBALIA* etc., un ètimon *BURBERALIA que dona compte directament de la variant *burbərə́ʎə*, encara ben viva avui, com hem detallat, en la tradició popular. El nom, però, estava exposat naturalment, pel fet de ser un NL a la influència dels in comptables compostos de *Vall*, d'on les formes *Valveralla* de la doc. antiga: d'ací, amb l'ajuda de l'assim. a la *ll* següent la forma *bulbərə́ʎə* també tradicional (supra); però *-ul-* pretònic esdevé ben sovint *al* (si molt convé > *si ma kumbé*, *ultrança* > *altrança*, *clotell* > *clatell*) i augmentant-se aquesta tendència dels noms cpts. de *vall* és ben natural que la forma *Valveralla* hagi predominat i sigui ja força antiga —no gaire, val a dir; puix que no en tenim dades anteriors a la 2ª meitat del S. XII a despit de les meves insistents recerques.

Tanmateix, desenganyem-nos: que no és cap compost real de *Vall*, ja ho mostra el fet que aquest llogaret es troba en terreny pla com la mà, en la planera ribera esquerra del Fluvià; a part de la impossibilitat de trobar una explicació de *-veralla* si a despit de la geografia, persistíem a cercar-ne una.

En canvi el sentit bàsic de 'menudalla escampada', 'cosetes en barreja, ací i allà', convé a un llogaret de cases escampades i poc important. N'hi ha dos parel·lels, per cert ben antics i de comarca veïna o pirinenca: *Darna-colleta* a Cerdanya, i *Dermacueillette*